

PIONIERZY ELBLĄSKIEJ TEMIDY

OPRACOWAŁ KRZYSZTOF KWASUCKI
SĘDZIA SĄDU OKRĘGOWEGO W ELBLĄGU W ST. SPOCZ.

ELBLĄG 2016

STANISŁAW RÓŻAŃSKI

31.12.1898 - 14.07.1986

PREZES SĄDU OKRĘGOWEGO W ELBLĄGU

17.07.1945 - 31.12.1950

Postronnemu obserwatorowi mającemu po latach kontakt jedynie z papierem dokumentującym ludzkie losy trudno jest rzetelnie odnieść się do motywów kierujących działaniami człowieka. Śledząc drogę życiową jednego z pionierów elbląskiego sądownictwa sędziego Stanisława Różańskiego wątpliwości mieć nie możemy, iż tym, czym w życiu się kierował było umiłowanie zawodu sędziego: usunięty z wymiaru sprawiedliwości ze względów pozamerytorycznych wrócił natychmiast do niego, gdy taka możliwość się pojawiła. Urodzony w Lublinie w dniu 31.12.1898 roku, ukończył Gimnazjum Polskie w Moskwie w roku 1918. W latach 1918 - 1920, gdy odradzało się Państwo Polskie, trzeba było bronić jego granic odbył służbę wojskową. Absolwent dwóch fakultetów: Wydziału Prawno - Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego i Wydziału Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie pracę zawodową rozpoczął w 1923 roku w Okręgowym Urzędzie Ziemskim. W wymiarze sprawiedliwości zaczął pracować w dniu 11.10.1927 r jako aplikant w okręgu Sądu Apelacyjnego w Lublinie. Po nominacji 23.12.1929 r pracował na stanowisku asesora sądowego w okręgu Sądu Apelacyjnego w Lublinie do chwili mianowania przez Prezydenta Rzeczypospolitej sędzią Sądu Powiatowego w Lublinie w dniu 6.10.1930 roku. W okresie od 24.02.1933 zajmował stanowisko przewodniczącego Sądu Pracy w Lublinie. W dniu 29.09.1934 został mianowany sędzią Sądu Okręgowego w Lublinie. Niezwłocznie po oswojeniu Lublina spod okupacji zgłosił się do służby i od dnia 3.08.1944 r. kontynuował pracę na stanowisku sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie. Z dniem 17.07.1945 r Prezydent Krajowej Rady Narodowej mianował sędziego Sadu Okręgowego w Lublinie Stanisława Różańskiego Prezesem Sądu Okręgowego w Elblągu. Sąd Okręgowy w Elblągu był w tym czasie jednym z sześciu Sądów Okręgowych na terenie Apelacji Gdańskiej (pozostałe to Sądy Okręgowe w Gdańsku, Gdyni, Koszalinie, Słupsku, Szczecinie). Sądowi Okręgowemu w Elblągu podlegała Prokuratura Sądu Okręgowego, oraz Sądy Grodzkie w Elblągu, Kwidzynie, Malborku i Sztumie. Charakteryzując jego postawę w tym okresie Prokurator Kazimierz Giedroyc (który z polecenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.06.1945 r kierował

Prokuraturą Sądu Okręgowego w Elblągu) określił Stanisława Różańskiego jako człowieka wyjątkowo oddanego swojej pracy zawodowej i poświęcającego w bardzo ciężkich warunkach wszystkie siły dziełu odtworzenia placówek polskich na terenie Ziemi Odzyskanych,... człowieka o wysokiej etyce zawodowej, dużej wiedzy prawniczej, szczególnie w dziale cywilnym oraz o olbrzymiej sumienności, pracowitości i takcie. Zaangażowanie w organizację Sądu Okręgowego i podległych sądów grodzkich, kierowanie nimi w pionierskim okresie zostało docenione i znalazło wyraz w odznaczeniu Stanisława Różańskiego przez Prezydenta KRN w dniu 22.06.1946r. Złotym Krzyżem Zasługi. Sądy elbląskie (Grodzki i Okręgowy) rozpoczęły pracę we własnej siedzibie dopiero w kwietniu 1947 roku. Konieczność pracy w tymczasowej siedzibie była następstwem zdewastowania budynku i pożaru wywołanego w ostatnich dniach czerwca 1945 roku. Tymczasową siedzibę znalazły sądy w gmachu obecnego Urzędu Miasta. Po reorganizacji sądownictwa jaka nastąpiła z dniem 31.12.1950r, polegającej na likwidacji sądów grodzkich i okręgowych i powołaniu w ich miejsce sądów powiatowych i wojewódzkich, zabrakło miejsca w wymiarze sprawiedliwości dla doświadczonego, wybitnego prawnika z 27 letnim stażem pracy - należało je zwolnić, zgodnie z wolą ludowej władzy dla absolwentów szkół prawniczych. W wieku niespełna 53 lat Stanisław Różański został przeniesiony w stan spoczynku z dniem 28.02.1951r. Godzi się odnotować, że sędzia Stanisław Różański należał do nielicznych, którzy kierowali sądem przez cały okres pierwszego etapu funkcjonowania sądów okręgowych (do 31.12.1950r. ,ponownie odtworzono je 1.01.1999). W okresie tym zmiany na stanowisku kierownika Sądu Grodzkiego w Elblągu dokonywały się trzykrotnie. Okres lat 1951 - 1957 to czas pracy w charakterze radcy prawnego, nauczyciela w Technikum Finansowym oraz od lutego 1954r adwokata w Zespole Adwokackim w Elblągu. Przemiany ustrojowe jakie nastąpiły w roku 1956 umożliwiły Stanisławowi Różańskiemu powrót do wymiaru sprawiedliwości – uchwałą rady Państwa z 28.08.1957 został powołany na stanowisko sędziego Sądu Wojewódzkiego dla województwa warszawskiego w Warszawie. Urzędowanie objął w dniu 1.10.1957r w Wydziale III Cywilnym rewizyjnym i pracował w nim do chwili przejścia na emeryturę z dniem 31.12.1966r. Powrót do pracy w sądownictwie, rezygnacja z bardziej satysfakcjonujących warunków pracy w charakterze adwokata dowodzi jak wielkie było przywiązanie do pracy w charakterze sędziego i jak wielką krzywdą było odsunięcie go - wbrew jego woli - od zawodu sędziego.

Sędzia Stanisław Różański zmarł w Warszawie dnia 14.07.1986 roku.

ZYGMUNT GRZEGORZ GDULEWICZ

4.04.1906 - 15.01.1960

KIEROWNIK SĄDU GRODZKIEGO W ELBLĄGU

16.06.1945 - 8.11.1945

15 stycznia 1960 roku to data śmierci adwokata Zygmunta Gdulewicza. Sądownicy elbląscy winni Mu są pamięć jako pionierowi elbląskiej Temidy. Był On bowiem organizatorem i pierwszym kierownikiem Sądu Grodzkiego w Elblągu.

Żegnając Go na elbląskim cmentarzu Agrykola, przedstawiciel gdańskiej palestry przypomniał, że wychowały Gorubieże Polski – one dały mu hart i prawość, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie uformował Jego myśl prawniczą i przepełnił humanizmem. Przybył w czerwcu 1945r. do Elbląga, by z ramienia władz centralnych, organizować polskie sądownictwo. Losy, jakie skierowały go do Elbląga, były udziałem bardzo wielu obywateli II Rzeczypospolitej po zdradzieckiej napaści agresorów z zachodu i wschodu. Jego droga wiodła z Radziwiłłowa w województwie wołyńskim, przez Lwów, Lublin i Kraśnik do Elbląga.

Pracę w wymiarze sprawiedliwości rozpoczął w marcu 1931r. jako aplikant sądowy w okręgu Sądu Okręgowego w Łucku. Po złożeniu w kwietniu 1933r. egzaminu sędziowskiego, został w maju 1933r. mianowany asesorem sądowym i skierowano Go do pracy w Prokuraturze Sądu Apelacyjnego w Lublinie. 16.11.1935r. został mianowany przez Prezydenta Rzeczypospolitej sędzią Sądu Grodzkiego w Łanowcach. Od 9.02.1938r. pracował, po przeniesieniu na własną prośbę, na stanowisku sędziego Sądu Grodzkiego w Radziwiłłowie, gdzie zastała go wojna.

Do służby sądowej powrócił w czerwcu 1945r., po tym jak Minister Sprawiedliwości dekretem z dnia 16.06.1945r. zlecił Mu organizację i czasowe kierownictwo Sądu Grodzkiego w Elblągu. Do Elbląga przybył wraz z Kazimierzem Giedroyciem (mającym zorganizować Prokuraturę Sądu Okręgowego). Tworzyli oni resortową grupę operacyjną, która dotarła do Elbląga przez Ciechanów i Olsztyn 26.06.1945r. Data ta wyznacza początek dziejów polskiego wymiaru sprawiedliwości w Elblągu po zakończeniu II wojny światowej. Miesiąc wcześniej, 19.05.1945r. władze nad Elblągiem przejęła od rosyjskiej komendantury polska

administracja. Stopniowo przywracano miasto do życia. Miał w tym udział polski wymiar sprawiedliwości, który reprezentował Sąd Grodzki, kierowany do 8.11.1945r. przez sędziego Zygmunta Gdulewicza. W listopadzie 1945r., gdy sędzia Zygmunt Gdulewicz przekazywał obowiązki swojemu następcy, grupa elbląskich sędziów liczyła 29 osób. Tworzyli ją sędziowie sądów grodzkiego i okręgowego, prokuratorzy, sekretarze i niżsi funkcjonariusze sądowi.

Ostatnie piętnaście lat swojego życia Zygmunt Gdulewicz przepracował jako adwokat. Jego praca zyskała bardzo wysoką ocenę z uwagi na bezkompromisową postawę w walce o godność człowieka i równość wobec prawa.

Zygmunt Gdulewicz spoczywa na Cmentarzu Komunalnym Agrykola w Elblągu (sektor: XV, rząd: 8, grób nr 1).

Paweł Wiśliński

27.01.1907 - 24.04.1975

p.o. sędziego Sądu Grodzkiego w Elblągu

Paweł Wiśliński urodził się 27 stycznia 1907r. w Kolonii Zastawie, pow. lubelski. Egzamin dojrzałości złożył w gimnazjum w Międzyrzecu Podlaskim w 1931r. W latach 1931-1936 studiował na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dyplom magistra praw uzyskał 29.09.1936r.

Służbę sądową rozpoczął w dniu 24.11.1936r., w następstwie mianowania bezpłatnym aplikantem sądowym w okręgu Sądu Apelacyjnego w Lublinie (płatny etat aplikancki uzyskał 1.08.1939r.). Wybuch wojny i działania wojenne uniemożliwiły mu ukończenie aplikacji. Do jej kontynuowania został dopuszczony 26.08.1944r. i zakończył ją zdając w marcu 1945r. egzamin sędziowski. Asesorem sądowym został mianowany przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 18.06.1945r. Nominacja wskazywała, że obowiązki sędziego będzie sprawował w okręgu Sądu Apelacyjnego w Toruniu (który wznowił działalność w dniu 15.05.1945r. i był jedynym sądem apelacyjnym w północnej Polsce, gdyż nie zostały jeszcze utworzone sądy apelacyjne w Olsztynie i Gdańsku). Jako miejsce pełnienia czynności sędziowskich (nie wyłączając śledztw) Prezes Sądu Apelacyjnego w Toruniu wskazał Pawłowi Wiślińskiemu Sąd Grodzki w Elblągu..Decyzja w tym zakresie datowana 9.08.1945, została doręczona zainteresowanemu dopiero 30.08.1945r. Faktyczne objęcie urzędu nastąpiło dwa miesiące wcześniej – 26.06.1945r., gdy po odebraniu nominacji w Ministerstwie Sprawiedliwości przybył w składzie sądowej grupy operacyjnej do Elbląga. Grupę tworzyli poza nim: sędzia Sądu Grodzkiego w Radziwiłłowie (woj. wołyńskie) Zygmunt Gdulewicz, (któremu Minister Sprawiedliwości powierzył organizację i kierownictwo Sądu Grodzkiego w Elblągu) i podprokurator Sądu Okręgowego w Radomiu Kazimierz Giedroyć (mający za zadanie organizację i kierowanie Prokuraturą Sądu Okręgowego w Elblągu).

Data przybycia do Elbląga resortowej grupy operacyjnej (26.06.1945r.) wyznacza początek polskiego wymiaru sprawiedliwości w tym mieście, po zakończeniu II wojny światowej.

W okresie pracy w Elblągu Paweł Wiśliński **pełnił obowiązki sędziego okręgowego śledczego**. Przekazał je w dniu 22.02.1946 sędziemu grodzkiemu dr Eugeniuszowi Stefaniukowi. Wcześniej, w dniu 5.02.1946 Minister Sprawiedliwości postanowił o przeniesieniu Pawła Wiślińskiego do okręgu Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu. W okręgu tym w latach 1946-1948 pełnił on czynności sędziowskie w Sądach Grodzkich w Nowej Soli, Środzie Śląskiej, Nowej Rudzie oraz obowiązki kierownika sądu w Żaganiu i Żarach. Prezydent Rzeczypospolitej mianował Pawła Wiślińskiego sędzią Sądu Grodzkiego w Środzie Śląskiej w dniu 5.08.1947. Okręg wrocławski sędzia Paweł Wiśliński opuścił z dniem 31.12.1948r. Następnie zajmował stanowisko sędziego Sądu Grodzkiego w Zamościu (3.01.1949-31.10.1949). Przeniesiony do Sądu Grodzkiego w Lublinie podjął w nim pracę 2.11.1949r. W Sądzie Powiatowym (od 1.01.1951) w Lublinie powierzono sędziemu Pawłowi Wiślińskiemu pełnienie funkcji Przewodniczącego Wydziału I Cywilnego (17.02.1951), a następnie II Cywilnego (1.05.1952).

W wystąpieniu z dnia 28.07.1951r. Prezes Sądu Wojewódzkiego zwracając się o powierzenie Pawłowi Wiślińskiemu pełnienia obowiązków sędziego Sądu Wojewódzkiego w Lublinie podkreślił całkowite oddanie się przez niego pracy zawodowej, wyjątkową pracowitość, obowiązkowość, punktualność, rzeczowe, wnikliwe podejście do rozstrzyganych zagadnień oraz wysoki poziom wydawanych orzeczeń.

Służbę sądową sędzia Paweł Wiśliński zakończył z dniem 31.08.1955r. w następstwie rezygnacji ze stanowiska sędziego Sądu Powiatowego w Lublinie. Następne lata życia wypełniło mu wykonywanie zawodu adwokata i radcy prawnego.

Paweł Wiśliński zmarł w Lublinie 24.04.1975r.

Kazimierz Giedroyć

29.09.1908 – 24.07.2002

PROKURATOR SĄDU OKRĘGOWEGO W
ELBLĄGU

18.06.1945 - 20.09.1945

W długim życiu i bogatej karierze zawodowej prokuratora Kazimierza Giedroycia okres elbląski mógłby być uznany (przede wszystkim dlatego, że trwał tylko pół roku) jedynie za niewiele znaczący epizod. Taki osąd byłby jednak nietrafny z uwagi na to, że realizacja zadania powierzonego przez Ministra Sprawiedliwości pismem z dnia 18.06.1945r. - kierownictwa i organizacji Prokuratury Sądu Okręgowego w Elblągu następować miała w wyjątkowo trudnych, nawet na owe czasy, warunkach.

Spisana w 1980 roku relacja „Strzępy moich wspomnień z Elbląga” pozwala poznać motywy rezygnacji z pracy w Prokuraturze Sądu Okręgowego w Radomiu, przyjemnego mieszkania, życia bez większych wstrząsów. To, że natychmiast zdecydował się przyjąć propozycję organizacji i kierownictwa prokuratury w Okręgu Mazurskim spowodowała myśl, że spełnią się jego marzenia, i że będzie mógł organizować i reprezentować władzę polską właśnie na terenie byłych Prus Wschodnich. Wagę tej decyzji pozwala zrozumieć stwierdzenie Leona Chajna, ówczesnego wiceministra sprawiedliwości, który w opublikowanych w 1964 roku wspomnieniach „Kiedy Lublin był Warszawą” ujawnił, że Ministerstwo Sprawiedliwości napotykało na olbrzymie trudności w akcji werbowania pracowników do podjęcia pracy na tym terenie. „Od wyjazdu na Ziemię Warmińsko - Mazurską odstraszały nadchodzące stamtąd hiobowe wieści: rozboje, gwałty i zabójstwa nie tylko po wsiach, ale i w miastach, bezsilność szczupłych liczebnie radzieckich komendantur wojskowych wobec nieustannie przeciągających oddziałów wojskowych, maruderstwo niski poziom moralny milicji, zupełny brak komunikacji, katastrofalne warunki aprowizacyjne, brak wody, światła, zupełny brak lokali zdalnych do natychmiastowego zamieszkania.”

O przybyciu w dniu 26.06.1945 roku do Elbląga, objęciu kierownictwa Prokuratury Sądu Okręgowego w Elblągu i rozpoczęciu jej organizowania Kazimierz Giedroyć poinformował pierwszym swoim urzędowym pismem z dnia 13.07.1945r. Prokuratora Sądu Apelacyjnego w Toruniu (pismo do adresata dotarło 23.07.1945r.). W podróży do Elbląga

towarzyszył sędzia Sądu Grodzkiego w Radziwiłowie (woj. wołyńskie) Zygmunt Gdulewicz, któremu Minister Sprawiedliwości pismem z dnia 16.06.1945r. zlecił organizację i czasowe kierownictwo Sądu Grodzkiego w Elblągu. Sytuacja, jaką zastali w Elblągu nie odbiegała od tej z ministerialnej relacji. Dowiodło tego zdarzenie z dnia 14.07.1945r. Późnym wieczorem do mieszkania, które zajmował wspólnie z sędzią Zygmuntem Gdulewiczem i asesorem sądowym Pawłem Wiślińskim, po uprzednim wyłamaniu drzwi wdarli się napastnicy, którzy po sterroryzowaniu bronią zabrali im zegarki, pióra wieczne, pieniądze i jedyne posiadane wówczas ubranie.

Na siedzibę biur prokuratury Kazimierz Giedroyć wybrał piętrowy dom przy ulicy Am Stadtfeld 4 c (obecnie ul. Sienkiewicza) składający się z czterech pustych mieszkań.

W drugim, mniejszym zamieszkał z sędziami Gdulewiczem i Wiślińskim. Niedługo po przyjeździe do Elbląga zgłosił się, deklarując gotowość podjęcia pracy, sekretarz Sądu Grodzkiego w Inowrocławiu Sylwester Katulski. ”Przyjąłem go chętnie –relacjonuje Kazimierz Giedroyć – i ileż razy później błogosławiłem tę swoją decyzję. Człowiek ten całym sercem oddał się pracy organizacyjnej, a potem sekretarskiej. Okazał się pracownikiem energicznym, systematycznym, kryształowym, nie szcędzącym ani sił ani czasu. Surowy dla siebie i otoczenia, ogromnie dbał o autorytet prokuratury. Znał pracę sądową i świetnie orientował się, co jest dla niej nieodzowne i był dla mnie nieocenioną pomocą.” Po podjęciu pracy przez Eugeniusza Firmaniuka (mianowanego asesorem sądowym 13.07.1945r.) i we wrześniu przez Bolesława Kozela, sędziego Sadu Grodzkiego w Leżajsku, powstały – w ocenie Kazimierza Giedroycia – pierwsze zarysy elbląskiej prokuratury.

Elbląską Prokuraturą kierował Kazimierz Giedroyć formalnie do 20.09.1945r. z którym to dniem powierzono mu pełnienie obowiązków Prokuratora Sądu Okręgowego w Gdańsku. Faktycznie jednak kierownictwo Prokuratury Sądu Okręgowego w Gdańsku Kazimierz Giedroyć objął 12.12.1945r., a urzędowania w prokuraturze elbląskiej zaprzestał 1.01.1946r. (co skrupulatnie udokumentował wspomniany Sylwester Katulski). Sytuacja ta wynikała z oczekiwania na przejęcie obowiązków przez następcę.

Przybywając do Elbląga Kazimierz Giedroyć miał już za sobą ponad 11 lat w służbie sądowej. Po ukończeniu w 1933roku studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego z dniem 6.12.1933r został mianowany aplikantem sadowym w okręgu Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Poszedł więc w ślady ojca – sędziego, który pełnił obowiązki Prezesa Sądu Okręgowego w Grodnie, a następnie Wiceprezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Kolejne etapy jego drogi zawodowej wyznaczają stanowiska: asesora sądowego (od 1.02.1936), podprokuratora Sądu Okręgowego w Radomiu (do 6.09.1939), kierownika

Sądu Grodzkiego w Białobrzegach (24.11.1939 –17.01.1945) i ponownie, od 28.02.1945 do 18.06.1945 tj. powołania na stanowisko w Elblągu, podprokuratora Sądu Okręgowego w Radomiu.

Po przeniesieniu z Elbląga praca w Prokuraturze Okręgowej w Gdańsku trwała tylko do 15.11.1946r., albowiem z dniem 16.11.1946r. został delegowany do pracy w Prokuraturze Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. W Prokuraturze Sadu Apelacyjnego pełnił obowiązki wiceprokuratora, zastępcy Prokuratora Sądu Apelacyjnego. W dniu 6.04.1948r został mianowany przez Prezydenta RP wiceprokuratorem Sądu Apelacyjnego. Zmiana ustroju prokuratury skutkowałą nominacją na wiceprokuratora wojewódzkiego w Gdańsku w dniu 13.09.1950r. Przez cały okres pracy w Prokuraturze Wojewódzkiej w Gdańsku – do przejścia na emeryturę z dniem 31.01.1974 -pełnił funkcję Naczelnika Wydziału III Sądowo – Penitencjarnego. Bardzo wysoki poziom wiedzy prawniczej, bogate doświadczenie zawodowe i sukcesy w kierowaniu powierzonymi zespołami ludzkimi spowodowały, że mimo braku partyjnej legitymacji powierzano mu odpowiedzialne stanowiska.

Odznaczenie nadane w dniu 22.06.1946r.- Złoty Krzyż Zasługi- dowodzi, że doceniono efekty jego działań jako organizatora i kierownika Prokuratury Sądu Okręgowego w Elblągu. Nadany w dniu 13.07.1971r. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski był dowodem uznania wybitnych osiągnięć w okresie całej pracy zawodowej.

Wspominając po 35 latach okres pracy w Elblągu Kazimierz Giedroyć z sentymentem przywoływał „pionierską atmosferę”, klimat zaufania, chęć wzajemnego pomagania sobie. Stwierdził też, że gdy odwiedzał prokuraturę elbląską już w innym charakterze, czynił to zawsze z jakimś ciepłym uczuciem.

Kazimierz Giedroyć zmarł 24.07.2002r. w Sopocie.

KALIKST OPPENAUER

14.10.1881 – 25.05.1948

Sędzia Sądu Grodzkiego, p.o. notariusza w Elblągu

(5.10.1946-25.05.1948)

Kalikst Oppenauer urodził się 14.10.1881r. w Monasterzyskach, powiat Buczacz, województwo tarnopolskie, jako syn Kornela Oppenauera i Malwiny z Brossmanów. Ojciec przez wiele lat był dyrektorem firmy „C.k. Fabryka i zarząd zakupna tytoniu” w Monasterzyskach.

W roku 1900 ukończył C.k. Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie i otrzymał świadectwo dojrzałości. Następnie odbył roczną służbę wojskową w armii austriackiej, zakończoną egzaminem oficerskim. W październiku 1901r. podjął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu we Lwowie, które ukończył w 1906r.

Do służby sądowej wstąpił 5.05.1906r. w charakterze praktykanta sądowego w Sądzie Grodzkim w Monasterzyskach, następnie do 30.08.1909r. zajmował stanowisko auskultanta sądowego. Po zdaniu w czerwcu 1909r. egzaminu sędziowskiego został mianowany sędzią samoistnym w Sądzie Grodzkim w Żurawnie. Pozostawał na tym stanowisku do marca 1912r. Sąd Grodzki w Mikulińcach stanowił miejsce jego pracy w latach 1912-1921, początkowo na stanowisku komisarza do sprostowania ksiąg gruntowych, a następnie sędziego powiatowego.

W 1918r. po powrocie z frontu włoskiego, gdzie służył w armii austriackiej zgłosił się jako ochotnik do Wojska Polskiego, do 39. Pułku Piechoty Strzelców Lwowskich, który powstał z oddziałów obrony Lwowa. Pułk ten zakończył udział w wojnie polsko-rosyjskiej (1919-1920r.), gdy 18.10 1920r. nastąpiło zawieszenie broni na całym froncie. Z czynnej służby Kalikst Oppenauer został zwolniony 23.04.1921r. Zwieńczeniem służby wojskowej był stopień majora Korpusu Oficerów Sądowych. Minister Sprawiedliwości postanowieniem z dnia 4.07.1921r. mianował go podprokuratorem Sądu Okręgowego w Stryju. Pełnił tę funkcję do października 1928r., kiedy został mianowany sędzią zapasowym dla okręgu Sądu Apelacyjnego we Lwowie dla sprostowania ksiąg gruntowych w związku ze scalaniem gruntów. W okresie 30.12.1933-31.08.1939 był sędzią Sądu Grodzkiego we Lwowie. W mieście tym przebywał do lipca 1946r. O tym okresie tak pisze jego córka prof. dr Krystyna z Oppenauerów Śreniowska we wstępie do „Listów ze Lwowa 1945-1946” Kaliksta

Oppenauera opublikowanych w numerze 1 (447) z roku 1996 czasopisma „Więź”: „Przetrwiał wojnę we Lwowie. W okresie okupacji radzieckiej 1939-1941 pracował w Zakładzie Oczyszczania Miasta jako robotnik, później zaś brukarz. W ten sposób uniknął wywózki do Kazachstanu. Podczas okupacji niemieckiej był zatrudniony w radzie Głównej Opiekuńczej. Następnie – po ponownym zajęciu Lwowa przez wojska radzieckie – prowadził wraz z siostrami Marią i Jadwigą zakład naprawy i przeróbki odzieży”. W liście z dnia 1 kwietnia 1946r. do córki Krystyny zastanawiał się jak miałby żyć po przyjeździe do Polski: „A w razie wyjazdu do Was nie umiem wyobrazić sobie w jaki sposób potrafię tam żyć. Czy miałbym się zgłaszać do służby państwowej, czy szukać miejsca w adwokaturze. (...) Pierwsze nie nęci mnie, bo nie wiem w jakich warunkach następuje przyjęcie do służby, a nadto zdaję sobie sprawę z tego, że przez długi okres wypoczynkowy „zależałem pole”, zapomniałem wszystko, a nowych rzeczy musiałbym się uczyć, co już dla mnie nie jest rzeczą wykonalną. Z tej samej przyczyny i druga ewentualność nie jest dla mnie ponętna.”

Kalikst Oppenauer pisząc 1.04.1946r. list do córki niewątpliwie nie miał świadomości tego, że 29.03.1946r. wszedł w życie dekret Krajowej rady Narodowej z dnia 22.02.1946r. o rejestracji i przymusowym zatrudnieniu w wymiarze sprawiedliwości osób mających kwalifikacje do objęcia stanowiska sędziowskiego (Dziennik Ustaw nr 9, poz. 65) i w związku z tym jego dylematy rozstrzygnęła władza ludowa. W następstwie tego, stosując się do postanowień powołanego wyżej dekretu, po powrocie do Polski, zgłosił się w dniu 3.09.1946r. w Sądzie Grodzkim w Poznaniu. Minister Sprawiedliwości decyzją z dnia 20.09.1946r. powołał Kaliksta Oppenauera do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Grodzkiego w Elblągu na okres 1 roku oraz powierzył mu pełnienie obowiązków notariusza w Elblągu. Wybór Elbląga przypadkowy niewątpliwie nie był, albowiem przebywała tam córka Ewa, której mąż Bolesław Kozel był podprokuratorem Sądu Okręgowego w Elblągu.

Kalikst Oppenauer zgłosił się do służby w dniu 5.10.1946r. W dniu 10.10.1946r. złożył wobec prezesa Sądu Okręgowego w Elblągu Stanisława Różańskiego dwa ślubowania związane z objęciem urzędu sędziego oraz notariusza. Ich treść stanowi swoisty znak tych lat, dlatego godna jest przytoczenia.

Jako notariusz złożył przysięgę według następującej roty:

„Pomny dobra Państwa i godności powierzonego mi stanowiska przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, że obowiązki notariusza spełniać będę zgodnie z prawem i słusnością. Władzom przełożonym okazywać będę posłuch i poszanowanie, a w postępowaniu swym kierować się będę zasadami honoru i uczciwości”.

Ślubowanie sędziowskie brzmiało następująco:

„Pomny dobra Rzeczypospolitej Polskiej ślubuję, że na powierzonym mi urzędzie sędziego dążyć będę w my m zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi demokratycznego Państwa Polskiego, któremu wiernie służyć będę. Ślubuję stać na straży Konstytucji z dnia 17 marca 1921 oraz praw stanowionych przez Krajową Radę Narodową jako Naczelną Władzę Ustawodawczą Odrodzonego Państwa Polskiego. Ślubuję obowiązki urzędu mego spełniać gorliwie i zgodnie z przepisami prawa wymierzać i tajemnicy służbowej dochować, a w postępowaniu kierować się zasadami honoru, słuszności, uczciwości i równości społecznej”.

Jako świadkowie ślubowania wystąpili: kierownik Sądu Grodzkiego w Elblągu Leonard Baranowski i sędzia grodzki dr Eugeniusz Stefaniuk. Funkcję sędziego i notariusza Kalikst Oppenauer pełnił w Elblągu do zgonu w dniu 25.05.1948r. Został pochowany na elbląskim cmentarzu Agrykola (sektor III,rząd 14, grób 25).

Sędziowie Sądu Okręgowego i Sądu Grodzkiego w Elblągu (1945-1950)

SĄD OKRĘGOWY

1. **Stanisław Różański** (31.12.1898-14.07.1986), prezes -17.07.1945 - 31.12.1950,
2. **Jan Stanisław Łaparewicz** (31.10.1899-27.02.1960), wiceprezes - 13.03.1946 - 31.12.1950,
3. **Witold Jan Kwiatkowski** (15.06.1886- ?), sędzia 7.08.1945 - 5.04.1950 (przeniesiony w stan spoczynku),
4. **Władysław Bułhak**, (19 03 1898-1611 1975), 6.11.1931 mianowany sędzią Sądu Okręgowego w Nowogródku, sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu - 8.09.1945 - 31.12.1950,
5. **Stanisław Dubiński**, sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu do 24.01.946 (przeniesiony na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Radomiu),
6. **Jan Wnuczek** (5.04.1900-13.05.1972) 7.12.1945 mianowany sędzią Sądu Okręgowego w Zamościu. Od 5.07.1946 sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu do 31.12.1950. Z dniem30.09.1951 przeniesiony w stan spoczynku.
7. **dr Włodzimierz Hanczakowski** (8.07.1908-8.06.1991), sędzia - 20.04.1947 - 2.07.1948 (przeniesiony do Sądu Okręgowego w Warszawie, 16.08.1948 mianowany sędzią Sądu Okręgowego w Warszawie,
8. **dr Eugeniusz Stefaniuk** (13.11.1899-31.12.1959), sędzia-10.11.1947 - 31.12.1949 (przeniesiony w stan spoczynku).

SĄD GRODZKI

1. **Zygmunt Grzegorz Gdulewicz** (4.04.1906-15.01.1960), kierownik sądu - 16.06.1945 - 8.11.1945,
2. **Leonard Baranowski** (6.12.1882-?), kierownik sądu - 27.11.1945 - 31 05.1950 (przeniesiony w stan spoczynku),
3. **Emilian Nawrocki** (7.09.1907-6.06.1984),przeniesiony do Sądu Grodzkiego w Elblągu 30.09.1947, kierownik sądu - 4.05.1950 - 31.12.1950,
4. **dr Eugeniusz Stefaniuk** (13.11.1899-31.12.1959), sędzia Sądu Grodzkiego w Elblągu -8.09.1945 - 9.11.1947,
5. **Kalikst Oppenauer** (14.10.1881-25.05.1948), sędzia -20.09.1946 - 25.05.1948 (data zgonu),
6. **Franciszek Jendraszek**, 16.09.1946 mianowany asesorem sądowym w okręgu Sądu Apelacyjnego w Olsztynie, 24.04.1948 mianowany sędzią Sądu Grodzkiego w Olsztynie, sędzia Sądu Grodzkiego w Elblągu w okresie: 8.09.1948 - 02.1950,
7. **Paweł Wiśliński** (27.01.1907- 24.04.1975), asesor sądowy, p.o, sędziego okręgowego śledczego 18.06.1945 - 22.02.1946 (przeniesiony do okręgu Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu),
8. **Henryk Fiternicki** (28.06.1915-?), od 25.06.1948 asesor sądowy,23 03. 1950 powierzono pełnienie obowiązków sędziego grodzkiego. 6.06.1950 mianowany sędzią Sądu Grodzkiego w Elblągu. Od 1.01.1951 do 10,10. 1957 (przeniesiony w stan spoczynku) Prezes Sądu Powiatowego w Elblągu.

